

Tadeusz Nawrołski, Paweł Dębowski

Zamość. Fortyfikacje

Informator Archeologiczny : badania 13, 254-256

1979

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Badania miały na celu: 1/ odsłonięcie dawnych brukowanych poziomów użytkowych, 2/ uzyskanie pełnego profilu stratygraficznego.

Odsłonięto cztery poziomy bruków: najmłodszy może być datowany na schyłek XIX wieku, najstarszy zaś zapewne na wiek XVI /bruk starannie ułożony z niedużych otoczaków, wypełniających kwatery wyznaczone przez pasma większych kamieni biegnące wzdłuż linii wschód-zachód/. Nieco powyżej trzeciego poziomu bruku odkryto w warstewce piasku przemieszanego ze spalenizną 72 monety z okresu panowania Jana Kazimierza. Całec osiągnięto na głębokości około 3,40 m. Najstarszą warstwę osadniczą można zapewne odnieść do I ćwierci XIV wieku.

Materiały znajdują się PAK PP PKZ O/Warszawa.

Badania terenowe zostały zakończone.

WĘGIERKA, gm. Roźwienica
woj. przemyskie

PP Pracownie Konserwacji
Zabytków
Pracownia Archeologiczno-
Konserwatorska
Oddział w Rzeszowie

Badania prowadził mgr Stanisław Lewandowski.
Finansował WKZ w Przemyślu. Drugi sezon
badań, Ruiny zamku bastejowego z XVI wieku.

Ruiny będące przedmiotem badań, to pierwotnie budowla z kamienia, na planie czworoboku /około 40 x 40 m/ z cylindrycznymi bastejami na narożach. Z trzech stron otaczały ją fosy. Obecny stan zachowania zamku to: bastėja narożnika północno-zachodniego oraz zabudowania /o nieustalonym bliżej pochodzeniu/ w północnej i zachodniej części dziedzińca. Fosa są prawie zarówno i zabagnione. Celem badań było ustalenie pierwotnego zarysu fortyfikacji murowanych i ziemnych, w związku z koncepcją planowanych prac konserwatorsko-architektonicznych.

Wykopaliska były kontynuacją prac rozpoczętych jesienią 1978 r. Założono 20 wykopów o łącznej powierzchni około 250 m². Niektórych wykopów nie udało się wyeksplorować do calca z powodu wysokiego poziomu wód gruntowych. W wykopach stwierdzono dużą ilość fragmentów ceramiki, głównie XVI-to i XVII-wiecznej, ponadto kilka skorup pradziejowych o chronologii trudnej do określenia. Najwcześniejszym rezultatem badań było odkrycie dwu murów równoległych, w odległości około 7,8 m od siebie, tworzących zapewne południową pierzeję zamku. Prace zostały przerwane przez inwestora z powodu ograniczenia funduszy i ustalony program nie mógł być zrealizowany.

WROCLAW
pl. 1 Maja

patrz
późne średniowiecze

ZAMOŚĆ
Fortyfikacje

PP Pracownie Konserwacji
Zabytków

Pracownia Archeologiczno-
Konserwatorska
Oddział w Zamościu

Badania prowadził mgr Tadeusz Nawroński przy współpracy mgr Pawła Dębowskiego. Finansowała Wojewódzka Dyrekcja Rozbudowy Miast i Osiedli Wiejskich w Zamościu. Czwarty sezon badań, Fortyfikacje miejskie /XVI-XIX w. /

Prace kontynuowano na bastionie 7 i przy bramach Lubelskiej Starej oraz Lubelskiej Nowej. Na bastionie 7 odsłonięto pierwotną XVII-wieczną kurtynę 7-1 na długości około 27 m, tj. do przecięcia jej przez pochylnię. Prace koncentrowały się po zewnętrznej stronie kurtyny, czyli wewnątrz XVI-XVIII-wiecznego miasta. Dopiero w latach dwudziestych XIX wieku obszar ten został włączony w obręb bastionu przez budowę nadszańca. W przestrzeni między kurtyną 7-1 i nadszańcem odkryto dwa odcinki poterny przeciętej późniejszą pochylnią. Wyjście poterny na poziom terenu od strony południowej zostało zniszczone budową fosy wewnętrznej nadszańca. Między poterną a murem fosy wewnętrznej zachowały się - jak dotychczas - jedynie nawarstwienia zawierające liczny materiał archeologiczny. Dla pełnego rozpoznania południowej połowy bastionu należy jeszcze zlokalizować południowy bark. Dalsze prace obejmą północną część bastionu 7, gdzie należy uchwycić przebieg drugiego odcinka poterny i orylon północny wraz z barkiem.

Zakończono badania bramy Lubelskiej Starej. Ujawniły one kilka segmentów galerii strzelniczej po obu stronach bramy oraz dolną kondygnację przejścia pod bramą, związanego z galerią. Silne zniszczenie kurtyny przy bramie i ślady doraźnego ich wzmocnienia potwierdzają wydarzenia z 1813 r. mające miejsce podczas oblężenia Zamościa. Ponadto określono poziomy posadzek w obu aneksach istniejących przy południowej elewacji obiektu.

Kontynuowano badania na przedpolu bramy Lubelskiej Nowej. Miały one określić zabudowę przed nią i pierwotny poziom użytkowy. W pobliżu bramy uchwycono odcinek muru związanego być może z systemem konstrukcyjnym mostu, natomiast w odległości około 16 m od bramy odkryto kolejny mur. Przyszłe prace winny wyjaśnić, czy jest to relikw kojca, zlokalizowanego w tym miejscu na planie Zamościa z 1856 r.

Jednym z dzieł obronnych na przedpolu twierdzy jest Rotunda. W związku z projektem uporządkowania grobli wiodącej do Rotundy i weryfikacji przekazu kartograficznego z 1856 r. przeprowadzono rozpoznawcze badania archeologiczne. Wykazały one jednoznacznie, iż w przypadku Rotundy plan z 1856 r. jest projektem niezrealizowanym w pełni. Uchwycono jedynie zniwelowane pozostałości trawersów grobli i poświadczono nasypowe jej powstanie na bagiennym podłożu. Nowym, nieznanym elementem było odkrycie sklepienia kanału /?/ - korytarza /?/, wyprowadzającego zapewne załogę z Rotundy w kierunku twierdzy. Szczegółowa lokalizacja i zasięg kanału zostanie ustalony w przyszłym roku przy pomocy badań elektrooporowych.

Ponadto podczas nadzorów zlokalizowano odcinek kurtyny 2-3 z dobrze czytelnym zarysem drogi wałowej.

Badania przy fortyfikacjach zamojskich będą kontynuowane.

ZAMOŚĆ
Stare Miasto

PP Pracownie Konserwacji
Zabytków
Pracownia Archeologiczno-
Konserwatorska
Oddział w Zamościu

Badania prowadzili mgr mgr Grażyna Nawrońska, Paweł Dębowski pod kierownictwem mgr. Tadeusza Nawrońskiego /autor sprawozdania/. Finansowała Wojewódzka Dyrekcja Rozbudowy Miast i Osiedli Wiejskich w Zamościu. Trzeci sezon badań. Miasto nowożytnie /koniec XVI-XIX w./

Prace kontynuowano w północno-zachodnim kwartale Rynku Wielkiego. Między południową elewacją Ratusza i jego zewnętrznymi schodami odsłonięto dalsze relikty schodów i odwachu. Natomiast przed schodami odkryto pełny zasięg bruku przylegającego od północnej strony do fundamentu pręgierza. Po stronie północnej bruku znajdowały się dwa cieki kanalizacyjne /?/ wyłożone dranicami, wchodzące pod filary schodów. Ustalono także system konstrukcyjny filarów schodów.

Kolejnym punktem badawczym był blok XXIV w północnej części miasta. Prace miały dostarczyć danych dotyczących projektowania bloku. Na podstawie badań powierzchni wewnątrzblokowej stwierdzono występowanie kilku piwniczek, zagłębionych mocno w calec, zawierających bogatą serię wyrobów ceramicznych i szklanych.

Pracami objęto także podcienia bloku III, tzw. Ormiańskiego, gdzie wykonano dwa wykopy. Wykazały one mocno naruszoną stratygrafię, uniemożliwiającą określenie relacji chronologicznych między kamienicami i podcieniami.

Niezależnie od badań systematycznych, w obrębie całej Starówki prowadzono nadzory archeologiczne nad wykopami ziemnymi. Prace instalacyjne wykonywano w różnych częściach miasta /ul. Zamkowa, Pałac-Arsenał, ul. Łukasińskiego, ul. Pereca, ul. Lenina, ul. Bazylińska, podcienia bloki IV i V, dziedziniec Ratusza/. Dostarczyły one dalszych informacji o pierwotnej konfiguracji terenu, charakterze nawarstwień i zabudowy mieszkalnej, sieci XIX-wiecznej kanalizacji. Jednym z ciekawszych odkryć było zlokalizowanie potężnej /?/ prowadzącej z Arsenалу na bastion 3.

Badania i nadzory będą kontynuowane.

ZYWIEC
woj. bielsko-bialskie

PP Pracownie Konserwacji
Zabytków
Pracownia Archeologiczno-
Konserwatorska
Oddział w Rzeszowie